

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 13/3 2024 s. 868-899, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**EZOP ANLATILARINI İÇEREN LETÂYİFÜ'L-HİKÂYÂT'IN DİL VE İMLA
ÖZELLİKLERİ**

Mustafa ALKAN*

Geliş Tarihi: 2 Mayıs 2024

Kabul Tarihi: 10 Haziran 2024

Öz

İçerisinde çoğunlukla Ezop anlatılarının yer aldığı ve TDK A306 kayıt numarası ile Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde bulunan *Letâyifü'l-Hikâyât* adlı eser Eski Anadolu Türkçesi dönemini örnekleyen bir eserdir. Eser, imla hususiyetleri itibarıyla bu dönemin klâsik özelliklerini yansıtmaktadır. Halk tarafından okunup anlaşılabilmesi için dönemine nazaran açık ve sade bir dille yazılan *Letâyifü'l-Hikâyât*, edebî yönü itibarıyla da kıymeti haiz bir eserdir. Eserde dönemin dil özelliklerinin yanı sıra arkaik unsurları ve yerel söyleyişleri de görmek mümkündür. Eski Anadolu Türkçesindeki hem Arap-Fars hem de Uygur imlası özelliklerine sahip olan eser, ilgili dil devresine dair yeni bilgi ve yorumlara kapı aralayacak niteliktedir. Bu makalede eserin dil ve imla özellikleri üzerinde kısaca durulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Letâyifü'l-Hikâyât, Eski Anadolu Türkçesi, Ezop, hikâye, letâyif.

**LANGUAGE AND SPELLING FEATURES OF LETÂYİFÜ'L-
HİKÂYÂT CONTAINING AESOP NARRATIVES**

Abstract

Letâyifü'l-Hikâyât, which contains mostly Aesop narratives and is in the Library of the Turkish Language Institution with the registration number TDK A306, is a work that exemplifies the Old Anatolian Turkish period. The work reflects the classical characteristics of this period in terms of spelling. *Letâyifü'l-Hikâyât*, which was written in a clear and simple language compared to its period in order to be read and understood by the public, is also a strong work in terms of its literary aspect. In addition to the language features of the period, it is possible to see archaic elements and local expressions in the work. The work, which has both Arabic-Persian and Uyghur orthography features in Old Anatolian Turkish, has the quality of opening the door to new information and interpretations about the relevant language period. In this article, the language and orthographic features of the work are briefly discussed.

Keywords: Letâyifü'l-Hikâyât, Old Anatolian Turkish, Aesop, story, letâyif.

* Dr. Öğr. Gör.; Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, alkan@aku.edu.tr

Giriş

Letâiyifü'l-Hikâyât, eserin içeriğinden anlaşıldığı kadarıyla, tahminen 16. yüzyılın sonu 17. yüzyılın başında kaleme alınmış, çoğunlukla Ezop anlatılarını barındıran ancak Ezop dışında başka hikâye anlatıcılarından ve değişik eserlerden de hikâyelerin yer aldığı bir kitaptır. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A 306 numarada kayıtlı bulunan eser, her sayfasında 15 satır olan toplam 113 varaktan ibarettir. Eserin 1b varacağı 11 satır iken 113b varacağı boştur. Eserde eksik ve kopuk sayfa söz konusu değildir. Eseri “nüsha tavsifi, içeriği, eserdeki aruz kullanımı, eserin kaynağı, türü, yazarı” açısından ayrıntılı şekilde değerlendiren bir yazı tarafımızca yazılmış ve yayımlanmıştır. *Letâiyifü'l-Hikâyât* hakkındaki bu bilgilere aşağıda kısa künyesi ve bağlantısı verilen yazıdan ulaşılabilir.¹

Letâiyifü'l-Hikâyât, gerek dili gerekse imlası itibarıyla Eski Anadolu Türkçesi dönemini örnekleyen bir eserdir. Yaygın olarak Eski Anadolu Türkçesi adıyla bilinen bu dil devresi, 13 ve 15. yüzyıllar arasında Oğuzcaya dayalı olarak Anadolu’da kurulan ve gelişen bir devredir. Bu dil devresine Eski Türkiye Türkçesi adı da verilmiş ve bu terim kısmen yayılmış olsa da bu dönem için en fazla Eski Anadolu Türkçesi tabiri kullanılmış ve kullanılmaktadır. Oğuz şivesi, ilk olarak bu dil devresinde Anadolu’da yazı dili hâline gelmiştir (Şahin, 2009, s. 13).

1. Letâiyifü'l-Hikâyât

Dili

Letâiyifü'l-Hikâyât’ta, imla bölümünde de bahsedileceği üzere, hem Uygur hem de Arap-Fars imla tercihinin bir arada kullanılması, Türk edebiyatında “letâif” türü eserlerin 15 ve 16. yüzyılda yaygınlaşmaya başlaması, eserin dil dönemini Osmanlı Türkçesine Geçiş Dönemi Türkçesi olarak belirlemeyi gerektirmektedir. Buna, eserin dil özellikleri kısmında bahsedilecek olan birçok delili eklemek mümkündür. Örneğin, Eski Anadolu Türkçesinin Selçuklu ve Beylikler döneminde, standart şekilde, gelecek zaman eki olarak “-ısar/-iser” eki kullanılır. Ancak bu ek *Letâiyifü'l-Hikâyât*’ta sadece bir yerde kullanılmıştır. Buna karşın Eski Anadolu Türkçesinin son döneminde standart hâle gelen “ecek/acak” gelecek zaman eki ise yoğun şekilde eserde mevcuttur.²

“...lisândan eyü ‘âlemde ne **olısar** ki insânuñ şeref ve kerâmeti anuñladur...” (2a/6-7)

“...ben bunda **gidecegimi** bilür miydüm...” (6a/9-10)

“...âhar biri eydür bu bınar dañı **kurıyacağ** olursa yukarıya nice çıkalum didi...” (35b/3-4)

“...marazında fevt **olacağın** bilüp âhiretin tedârük kılup kilîsânuñ mühimmâtı ve maşla[ha]tı-çün yüz sikke filori vaşiiyet tarîkıyla vağf eyledi...” (87b/5-6)

Letâiyifü'l-Hikâyât’ın dil özelliklerini şu şekilde sıralamak ve örneklemek mümkündür.

1. Letâiyifü'l-Hikâyât, halk tarafından okunup anlaşılabilmesi için, dönemine nazaran açık ve sade bir dille yazılmıştır. Nitekim verilen mesajlarla insanlara; irfan, kültür ve hikmetli düşünce kazandırılması hedeflenmektedir. Anlatıların sonunda bulunan kıssadan hisse mahiyetindeki yorumlardan bunu anlamak mümkündür.

¹ Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Alkan, 2024, s. 482-505. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3866992>)

² Bu hususta bk. Günşen, 2010, s. 243.

“...nef‘-i kelām oldur ki ‘ākil olanlar haṭāyla bir nā-ma ‘kūl iş daḥı iderse āgāh olduḡda ‘inād eylemez ḥaḡka ḡāyil olur ve rūzgārdan daḥı ŧikāyet eylemez zīrā ki Ḥaḡ Te‘ālā her kiŧinūñ rızḡını virür artuḡ eksük itmez...” (30a/1-4)

Müellifin herkes tarafından anlaşılabilir bir dil kullanma çabasını ŧu ifadeden anlamak mümkündür ki anlaşılmayacağını düşündüğü bir kelimenin anlamını yine kendisi vermektedir:

“...ḡāmīle idügin andan bildüm ki izi ḡum içinde ziyāde ‘amīḡ idi ya‘nī **derin...**” (10b/9-10)

2. Letāyifü’l-Hikāyât, sade ve anlaşılır bir dille yazıldığı kadar edebî yönü itibarıyla da muteber bir eserdir. Eserde alegorik olarak kullanılan varlıklar vasıtasıyla ve sanatçı inceliğiyle insanlara mesaj verilmekte ve dili itibarıyla da anlatılar, sıradan sözün ötesinde bir edebî zarafetle sunulmaktadır. Bu yönüyle, Eski Anadolu Türkçesini örneklendiren kıymetli bir metin olarak karşımızda durmaktadır.

3. Eser, sade Türkçenin güzel bir örneği olmakla beraber Arapça ve Farsça bir kısım sözleri de barındırmaktadır. Müellifinin geniş kültür ve irfanı, eserdeki anlatılarla beraber yeri geldiğinde söylenen beyitler, kelam-ı kibarlar, Türkçe, Arapça ve Farsça atasözleri ile ortaya konmaktadır.

*imdi kelāmuñ ‘illeti ol et pāresidür ki ‘Arab lisān diyü ta‘bīr ider me‘l-insānū
levle‘l-lisān illā ŧuretün mümeŧŧeletün ve behīmetün mūhmele³ Esopuñ ŧoñra
getürdüğü ta‘āmlar daḥı ŧıḡır dilinden olmağın tenāvül idenlere melāl gelüp āḡar
ta‘āma meyl olındı...” (1b/9-2a/3)*

[Beyt]

[mefülü/fâilâtü/mefâilü/fâilün]

Mensūḡ ŧud mürüvvet ü ma‘düm ŧud vefā

V‘ez her dü-nām mānend çü Sīmurḡ u kīmyā⁴ (105a/10-11)

4. Atasözleri, hem bir dilin gelişmişlik düzeyini ve eskiliğini ortaya koyan hem de o dili konuşan milletin tefekkür dünyasının derinliğini ispatlayan, özlü, kalıplaşmış sözlerdir. Letāyifü’l-Hikāyât, Türk milletinin derin tecrübesini, engin halk düşüncesini ve Türkçenin işlenmişliğini ortaya koyacak mahiyette birçok atasözü ihtiva etmektedir. Bunları ŧu şekilde sıralamak mümkündür:

Ağızda olan ŧikārı yabana atmamak [gerek]: Elde hazırda bulunan nesneyi kaybetmemelidir, onu ulaşılamayacak hāle getirmemelidir.

“...oranı bir kimesnenūñ ḡükemātına iltifāt itmeyüp **ağızda olan ŧikārı yabana atmazlar...**” (91a/4-5)

Az tamah çok ziyān..: Açgözlülüğün çok azı dahi büyük kayıplara ve belalara sebep olur.

“...akrān emŧāl arasında ŧecā‘atde ‘att u celālet gösterüp muḡāṭara vü mūhlikesine muḡābele gitmeyeler **az tama‘ çok ziyān** meŧeli ki cemī‘-i elsinede dāyir ü sāyirdür ki...” (84a/6-9)

³ “Dil olmasa insanın birbirine benzeyen suretlerden ve işe yaramaz hayvanlardan ne farkı olur.”

⁴ “Mürüvvet (iyilik, cömertlik) ortadan kaldırıldı ve vefā kesildi; çünkü her iki isim Simurg ve kimyaya benzer.” (Mürüvvet ve vefā; Simurg ve kimya gibi hayāl oldu, efsanelerde kaldı.) Beyit Fars ŧair Abdülvāsī Cebelī’ye aittir. Bk.: Cebelī, H.1339, s. 13.

Hayvan tüyü değişir kötü huylunun huyu değişmez: Kötünün sadece şekli değişir huyu değişmez.

*Bu meşhurdur ki karınca evvelâ insân olup soñra bir günâh sebebiyle böyle olmuştur âdem iken zirâ'at iderlerdi tama'ından konşuları mezra'alarından alurlardı Haq Te'âlâ 'âdil pād-şâhdur bunlaruñ zulm[i] muqâbelesinde bunları karınca şüretine koydı feemmâ şüretleri tağyîr olmağla hüyları terk itmediler henüz dahı tama'ları üzerinedürler bundan nef'-i kelâm oldur ki atalaruñ bu sözi **hayvân tüyün değışür bed-hü hüyn değışmez...** (53a/6-13)*

Büyük başın ağrısı büyük olur: Konumu itibarıyla üstte olanların, makam ve mevkiye yukarıda olanların dertleri de konumlarına ve makamlarına oranla büyük olur.

“...begleriñ ve sipâhileriñ seferde çekdikleri meşakkatden teğâfûl idüp dahı huzûrda oldukları hâllerine nazâr idüp tahassür ü hased itmeyeler her hâlde Haq Te'âlâya şükr idüp **büyük başuñ ağrısı büyük olur...**” (48b/5-8)

Elin aşda iken gözün eşde olsun: Elinde imkân varken eşini dostunu gözet ve hâllerinden iyisini kötüsünü seç.

“...‘izz ü devletde iken senden istifâde idenler ‘azl [ü] zillet zamânında senden kaçarlar **elüñ aşda iken gözüñ eşde olsun...**” (47a/6-8)

Hırs ve tamaha hizmet edenin karnı doymaz: Hırslı ve tamahkâr olup hırsını tatmin için çabalayan ve hırsının peşinden giden, asla fayda edemez ve daima daha çok şey isteyip sürekli aç olur.

“ağzında var olanı gözlemek hırş u tama'dan gelir **hırş u tama'a hizmet idenüñ karnı toymaz...** (63b/11-15)

Kendi düşen ağlamaz: Bir işin olumsuz neticesine kendisi sebep olan, bundan üzüntü duymamalı, buna ağlamamalı.

“...eşege eydürlerdi ki **kendü düşen ağlamaz** sen niye ağlarsıñ dirlerdi...” (54a/11-12)

Kimine emek kimine yemek..: Kimileri emek verir hazırlar, biriktirir, yığar; kimileri de gelip onu yer bitirir, yok eder.

“Bilürsin sen bu sözi ne dimekdür

Kimine yimek [ü] kimin emekdür” (42a/11-12)

Kişiyeye can gerek ondan [sonra] cihan: Kişiyeye öncelikle can lazımdır sonra dünya; can, dünyanın nimet ve safasından önce gelir.

“...arslan eydür yâ ben açlıkdan helâk mı olayım **evvel kişiyeye cân gerek andan cihân...**” (25a/13-14)

Kimse bulunmazsa tülbindinle danış: Mutlaka akıl sor, fikir al ve bir işte bilenlere danış.

“...âdemüñ başına bir muzâyaka gelicek müşâvereden gâfil olmayalar atalar dimişlerdür **kimesne bulunmazsa dülbendüñle danış...**” (100a/3-5)

Sakındığın göze çöp düşeğin açık bala karınca üşeğin olur: Sakınılan nesneye hiç beklenmedik şekilde zarar gelebilir; bir şeyi olması gerekenden fazla korumamak, haddinden ziyade sevmemek gerekir.

“...bir nesneyi hadden ziyâde şaklayalar **şakınduğuñ göze çöp düşegen ve açuğ bala qarınca üşegen olur...**” (107b/11-13)

Yol yokluk olur: Yol hâli yokluk hâlidir, yolculuk sırasında her şeye ihtiyaç duyulur.

“...İki kişi yoldaş olmuşlar yolda giderken birisi bir balta bulur yoldaşına éydür iy qarındaş bir balta buldum yoldaşı éydür iy qarındaş **yol yoğluğ olur** buldum dime bulduk di didi...” (47a/1-3)

5. Deyimler bir dilin hem kelime ve kavram üretme yeteneğini gösteren, hem de o dili konuşan milletin hayat felsefesi, yaşam biçimi, dünya görüşü ve en önemlisi, dili hakkında fikir veren kalıplaşmış sözlerdir. *Letâiyfü'l-Hikâyât*, deyimler açısından da son derece zengin bir metindir. Eserdeki deyimleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

ateşini teskin et-: Öfkesini yatıştırmak, sinirli hâlini giderip sakinleştirmek.

“...Esop éydür beni gönderiñ zîrâ cümleñüz esîr olmadan ise ben oluram belki pād-şahuñ dağı bir vechile **âteşini teskîn iderem...**” (17a/5-7)

ayağını kiliminden dışarı uzatma-: Haddini aşmamak, kendi ölçüsünce hareket etmek.

“...haddinden tecāvüz itmeyüp kendü miqdârın bilmek gerekdür **ayağın kiliminden taşra uzatmayup** her va’z’ın ve tavrın birbirine münâsib itmek gerekdür...” (110a/13-15)

başın yarağın gör-: Başının çaresine bakmak, tedbirini almak.

“...fıkr ider ki bu bāğ hazân olduğda benüm sırrum âşkâre olur gerekdür ki bir el öñdin **başım yarağın görem** tâ ki bāğdan beni olmaz yire helâk itmeyeler didi...” (27a/2-4)

boğazına parmak vur-: Kusmak maksadıyla elini boğazına sokmak.

“...hayfâ bir sâ’at dağı sabr idemedüm şimdi varup ol ziyâfet nefâyisinden hazz idemem diyüp **boğazına barmağ urdı** istifrâğ itdi...” (27b/9-11)

dışı kalaylı içi oylu ol-: Dıştan güzel göründüğü hâlde hakikatte kıymeti olmamak; dışı hoş içi boş olmak.

“çok güzel şıfatlar olur ki ‘aql u idrâk cihetinden nâkışlardur hemân ol ağaca beñzer ki **tışı kalaylı içi oylu** ve ba’z-ı şüretler dağı vardur ki hüsnde nâkış ‘aql [u] idrâkde kâmil olurlar” (33b/4-5)

diriğ ye-: Üzölmek, ah etmek.

“Bir yaban eşegi bir ev eşegini gördi ziyâde semirmiş éyitdi ta’accüb ben böyle olmayam diyüp çok **diriğ yidi...**” (53b/7-9)

evin aç-: Evine hırsız girmek, evi soyulmak.

“Bir falcıya bir kimesne gelüp **evüñ açdılar** diyü haber virür remmâl cân kayusıyla turmayup evine gelüp görür ba’z-ı esbâb zâyi’ olmuş...” (42a/12-14)

fena pazarından ayağı götür-: Ölmek, öldürmek.

“...at kıç ayakların kaldırup kurduñ alınına bir depme çaldı ol dem kurdı viresiye na’lledi şatup nağdıyle bāzâr eyledi **fenâ bāzârından ayağı götürdi...**” (25a/1-3)

firsatı ganimet bil-: Fırsattan en iyi şekilde yararlanmak, fırsatı kaçırmamak.

“...meger ‘avretüñ bir oynası varımış **furşat[ı] ğanīmet bilüp** da‘vet ider...” (94a/7-8)
gam ye-: Üzölmek, kederlenmek.

“Bir āhū bir göl kenārında kendünñ ayaklarına bakup ne ince ayaklarum vardur diyü **ġam yirdi...**” (63b/3-4)

gözleri halka gibi kapıda ħal-: Bir haber beklemek, haber için kapıdan gelecek bir sesi beklemek, haber için sürekli kapıyı gözetlemek.

“İttifāk şāhib-i da‘vet buna tekrār haber itse gerekdi ħātırından çıkdı unıtdı bu ise ha şimdi haber gelür ola diyü tevaħħuf idüp **gözleri ħalħa gibi ħapuda ħaldı...**” (27b/4-7)

halās yakasını bul-: Kurtulmak, bir tehlikeden halas olmak.

“...köpekler hücum itdiler keçiyi elinden aldılar ħurd gördi pōsti yırtmaħ isterler hemān ħurtarmaħ ardınca oldu hemān **ħalāş yakasını bulıcaħ** dönüp ardına bakup etdi bu işler baña maħal olmasa kendü şan‘atu[m]ı koyup āħar işe yapışmazdum didi...” (51a/5-8)

hazıra sela et-: Hazır olan yiyecek ve sâir nesneyi gereġi gibi kullanıp bitirmek.

“...ħāşşa-yı hümāyün için taħħ olınan e‘ımeden mezkürlara ta‘ām getirürler üstād u şākirler cem‘ olup **ħāzıra şalā iderler...**” (91a/8-9)

hande ol-: Gülmek, garip karşılayıp gülmek.

“...ħurbaġalar bunuñ giryesine **ħande olurlardı...**” (54a/11)

hora geç-: Avlanmak yoluyla ölmek, helak olmak, yok olmak.

“...bir ucı ħurbaġanuñ ayaġına baġlı idi ol daġı bile **ħora geçdi...**” (23b/10)

hora geçir-: 1. Yiyip yok etmek. 2. Avlayarak yiyip yok etmek. 3. Harcayıp yok etmek.

“...dilkü aşıġadan yavrıları **ħora geçürürdi...**” (31a/10)

“Bir gün bir arslan şikārın ararken bir ħımāra rāst gelür ħaşd itdi ki bunu **ħora geçüre...**” (50a/5-6)

“...çok ādemler vardur ki ħalışıp zaħmetler çeker yıġar soñra biri gelüp **ħora geçürür** tārmar ider...” (42a/10-11)

istimâret ver-: Cesaretlendirmek, yüreklendirmek, bir işi yapma hususunda kişiyi sözle o işe teşvik etmek.

“...feylesōf daġı şād olup göreyim seni diyü envā‘ dürlü **istimâret virdi...**” (8a/14-14)

iş it-: Kişiyi ders olacak bir ceza vermek, ceza mahiyetinde başına bela açmak.

“...n’ola yukaru gel şu bıcaħ ile saña bir **iş ideyim** sâyir ħayvānāt senden ‘ibret eyle[sün]...” (101a/2-3)

işini tamam et-: Öldürmek, yok etmek.

“...sehil müddet geçmeden yırtıcılardan bunları tenhā bulup **işlerin tamām itdiler...**” (64b/1-2)

ittifak düş-: Denk gelmek, tesadüf etmek.

“...İki kişi birbiriyle düşmendi **ittifak düşer** bu iki kişi bir gemide vâkı‘ olurlar...” (38a/5-6)

kanına gir-: Hile ve iftira ile bir kimsenin canına kıyılmasına sebep olmak.

“...begler katında bu makûle âdem dilkûleri vardır ki yanlarında rağbet bulmak için bir bî-günâhuñ yâ **kanına girerler** ve yâhud mâline ziyân iderler...” (55a/2-4)

kapıp koyuver-: Bir nesneyi yukarıdan aşağıya bırakmak, boşluğa bırakmak.

“...bunu kıynağına alup hevâya kaldırdı yûri imdi şimden girü uçarsın diyüp **kapdı koyuvirdi...**” (49b/2-3)

kelleli belaya uğra-: Başına büyük bela gelmek, büyük belaya düşer olmak.

“...çok kimesneler olur ki cüz’î belâya giriftâr olduklarında hâllerine şükr itmezler soñra **kelleli belaya uğrayacak** peşimân olurlar...” (49b/11-12)

kendi ayıbını aç-: Hata ile kendi eksikliğini ve ayıbını itiraf etmek.

“...âharı hîle ile aldayayım diyü heves ider ammâ bilmez ki **kendü ‘aybın açar...**” (79b/11-12)

kendi başından çık-: Kendi hatasıyla kendi ölümüne sebep olmak.

“...eşegün şâhibi yoldaşları ile konup ta‘âm yirlermiş kurdı görüp üzerine üşerler eşek degül **kendü başından çıkar...**” (91a/1-3)

lete çek-: Vurmak, dövmek, dayak atmak.

“...bir devlengeç karğanuñ feryâdın işidüp üzerin urur karğayı [bî]-nihân görüp muhkem **lete çeküp** yüzün kana boyayup...” (78b/11-13)

mukavemet vur-: Karşı koymak, mücadele etmek.

“...zeytün ağacı kendünün kuvvetine tayanup muhkem **muķâvemet ururdu...**” (61b/9-10)

nedâmet vur-: Pişman olmak.

“...yengeç êydür bu baña maħal olmasaydı kendü yurdımı koyup şınurumdan çıkup yad yirlere ayak başmazdum diyüp **nedâmet urdu...**” (51a/12-13)

pabuç pir et-: Bir işi yapmak için çok uğraşmak ve bu nedenle de çok vakit geçmek.

“...benüm kaşdum seni daħı evvelden bunda getürmekdi ammâ niçe dem ki bu kadar **pabuç pîr itdüm** tâ seni bu mertebeye getürdüm didi...” (80a/3-5)

pişman ye-: Pişman olmak, pişmanlık duymak.

“...egerçi bunca müddetdür ki bu yaz bu bāğda idüm yidüm içdüm şafâ sürdüm lâkin nesne fâ’ide idemedüm evvelki hâlümden daħı beter oldum [diyü] **peşimân yirdi...**” (27a/7-9)

postu yırtmak-: Öldürmek.

“...köpekler hücum itdiler keçiyi elinden aldılar kurd gördi **pösti yırtmak** isterler hemân kurtarmak ardınca oldu...” (51a/5-6)

sakalın avrat eline ver-: İhtiyarını kaybedip iradesini kadına teslim etmek.

“...**şakalın** ‘avret eline viren kimesneler masħar olmaħla ĸurtulursa sa‘adedür.” (109b/10-11)

tasavvurdan ziyān et-: Düşünmeden hareket etmek, düşünmeden hareket etme neticesinde zarara uğramak.

“...iy dirīĝ ki ħāzırı koyup ĝāyibe i‘tibār itdüm ol sebebden **taşavvurdan ziyān** itdüm...” (59b/7-8)

taşı yerine koy-: Zekice davranarak gerekli bir şeyi tam zamanında ve yerinde yapmak; gerekli bir sözü tam vaktinde ve yerinde söylemek.

“...aĝa ve sāyır ħāzırān işidüp ĝülüşürler bu tariħla öcin alup **taşı yirine ĸodıĝına** ta‘accüb itdiler...” (92a/6-7)

uyurluĝa vur-: Uyuma taklidi yapmak, uyur gibi görünmek.

“...ol ĝün şahrāda bir ādem kendüyi **uyurluĝa urup** yaturdı...” (84b/7-8)

vaktine hazır ol-: Başı gelecek bela, musibet ve tehlikeyi beklemek.

“...Lidiya dimekle ma‘rūf vilāyetüñ ser-dārı ĸrison ādem gönderüp ħarāc u bāc taleb itdi ta‘allül ü ta‘annüd olmur ise **vaktüñüze ħāzır oluñ** işde vardum didi...” (16a/14-16b/1)

6. Letāyifü’l-Hikāyât’ta arkaik unsurlar mevcuttur. Eserdeki arkaik unsurları iki ayrı kategoride değerlendirmek mümkündür: Arkaik kelimeler ve arkaik ekler:

Arkaik Kelimeler: Bu kelimeler, Türkçenin gelişim evreleri içerisinde, eserin yazıldığı dönemden önce kullanılmakta iken *Letāyifü’l-Hikāyât*’ın yazıldığı zaman dilimi olan tahmini 16. yüzyılın sonu, 17. yüzyılın başında kullanımdan düşmüş ya da ses değişikliğine uğramış kelimelerdir. Müellif ya da müstensih, bu kelimeleri eski hâlleriyle eserinde kullanmıştır.

bigi: gibi

“...çok söyleyen kişiyle ihtilāt itmeyesin zīrā ĝayrın sözün ĝelüp senüñ yanuñda söylediĝi **bigi** senüñ sözüñi daħı eller yanında öyle söyler...” (19b/3-5)

bol-: olmak

“...ħarīf ēydür sāzda **bolmayan** ne ki sizi rakşa ĝetür[me]di ben ol sāzdan vazgeçdim diyüp sāzımı elinden yire çaldı...” (58a/8-10)

döy-: dayanamamak, tahammül edememek, ısrara karşı koyamamak

“...feylesöf daħı ħalfüñ ħulfinden ve tazarru‘-ı yārāna **döymeyüp** ol öçden vazgeçdi” (9a/7-8)

ır-/ırıl-: ayırmak, ayrılmak

“...niçe ‘azīmü’ş-şān sulţānları lisān sür‘atinden salţanatdan **ırıldur**...” (3a/2-3)

“...Esopuñ sözün ĸabül itmedi ki kendüyi terk ide bundan **ırılām** didi...” (9a/12-13)

ırla-: şarkı söylemek, musiki terennüm etmek

“...keçi etdi sen āĝāz eyle ben rakĸāşlık ideyim tā ki saña şevĸ u zevĸ ħāşıl olup baña serĝüzeştümden tesellā olaydı diyicek ĸur[d] ola diyüp **ırlamaĝa** başladı...” (50b/15-51a/2)

kaçan: nasıl, ne zaman ki,

“...halk bî-ḥuzūr olup éyitdiler bu **kaçan** olur ki efendisi cevāb virmedügi su’āle cevāb virüp daḳāyık u esrāra ittılā’ı ola didiler...” (16a/3-4)

ķanda: nerede, nereye

“...Esop éyitdi ben de bilmezim **ķanda** giderin...” (6a/7-8)

“...‘acebe ķaldum bu **ķanda** bulunur diyü şordum...” (13a/6)

ķanġı: hangi

“...bāzırgān étdi Ķudüse **ķanġı** yol yakın...” (12a/4)

“...eşek éydür hüner oldur ki āşkā[r] muķābele olup cenk idevüz **ķanġımız** ġālib olur görevüz...” (74a/15-74b/1)

ķanı: hani, nerede

“...‘avret éydür **ķanı** benümle ‘ahd eylediñ şimdi diri ‘avreti koyup ölü ‘avrete aġlarsın didi...” (22b/15-23a/2)

“...arslan aḫşam olıcaķ **ķanı** şaķla didüġim leşi getir didi...” (67b/14-15)

olun-: oturulmak

“...ba‘dehu Baġdād tāciri evine **olunup** muḫkem ziyāfetler ve ri‘āyetler ķılır...” (107a/8-9)

olur-: oturmak, ikamet etmek

“...bir kimesne ‘ömrinde şehir görmeyüp köylerde **olurmuş** ittifāk marīz olup mevtime aķribāsından iltimās arar ki bunu bir merkebe bindürüp şehre iledeleler ölmezden evvel şehir nice olur göre...” (24a/1-4)

taş/taşra: dış, dışarı

“...döndi étdi o şöḫbeti koy **taşra** çıkagör yol üzerinde iki ķarġa görürseñ gel baña haber vir ki sa‘ādete ‘alāmetdür **taşra** çıkam eger bir görürseñ şeķāvete işāretdür içerüden çıķmayam didi...” (9a/13-15)

ur-: vurmak

“...Esop daḫı taşra çıkup tarīķ-ı ‘āmm üzerinde tırup gelenüñ gidenüñ kıyāfetine nazar idüp firāset mīzānına **ururdu**...” (3a/14-3b/1)

“...Esop daḫı didüġi üzere ķapuyı ardından berkidüp kendüsü içerüde oturup beklerken dānişmendüñ biri gelüp ķapuyı **urdu**...” (5a/6-8)

uş: böyle, işte

“...eger ġayrı kişi bilmek cā’iz olaydı **uş** örtmezdüm didi...” (12a/11-12)

“...pād-şāh atına binüp bir şāhrāya geldi **uş** bunda binā ķıl didi...” (21a/4)

uşbu: işte bu

“...gerçeġin işmarlamaduñ ammā **uşbu** kişi şatun alup gönderdi...” (13b/14-15)

Arkaik Hâl Ekleri: *Letâyifü'l-Hikâyât*'taki bu ekler ses değişimine uğramadan Eski Türkçede kullanıldığı hâliyle metinde yer alan eklerdir. Bu eklerin ses değişimine uğramış biçimleri de metinde yer alırken arkaik olan biçimleri nadiren kullanılmıştır.

-dın/-din ayrılma hâli eki:

geçmedin: geçmeden

“...sehil zamân **geçmedin** Hâk Te‘âlâ ol vilâyete bir tâ‘ün virdi ki birbirini defn itmege mecâlleri olmayup bildiler ki Esopı nâ-hâk yire katl itdüklerinüñ mükâfâtıdur...” (24a/15-24b/2)

öñdin: önden, evvel

“...fıkr ider ki bu bâğ hazân olduğda benüm sırrum âşkâre olur gerekdür ki bir el **öñdin** başım yarağın görem...” (27a/2-4)

görmedin: görmeden

“...kurd fi'l-hâl kâlkup tağ üzerinde vardı kimesne **görmedin** aralarına girdi bir semüz yund[1] şıçrayup burnından kavrayup şıkdı...” (102a/4-6)

itmedin: etmeden; **eylemedin:** eylemeden

“...her kişinüñ naşîhatın tefekkür ü te‘emmül **itmedin** kabül eylemeye tamâm menfa‘atına [ve] mazarratına vuķûf u şu‘ür taħşîl idüp tamâm **eylemedin** kimesneye söylemeye...” (86b/14-87a/1)

-ga/-ge yönelme hâli eki:

kadunga: kadına

“...efendisi varup yapışıcak be gerçek vallâhi diyü oğlandan i‘tizâr ider **kadunga** şakın dime diyü istiğfâr ider...” (80b/6-7)

7. *Letâyifü'l-Hikâyât*'ta dikkati çeken önemli bir husus da eserdeki birtakım kelimelerin, yerel söyleyişi ortaya koyacak nitelikte olmasıdır. Eserin yazıldığı muhtemel bölge olan Batı Anadolu ya da Balkan bölgesinin ağız özelliği bir takım kelimelerde kendini göstermektedir.⁵ Bunlar şu şekilde örneklenebilir:

aşınlu: asılı

“...tağdan çayıra inüp yunduñ bir semüzinüñ burnın kavrayup **aşınlu** kalur...” (102b/2-3)

furşant: fırsat

“...meger buna bir oğlan vâkıf olup **furşant** bulup bu mâli ol yirden çıkarup...” (48b/12-13)

kavrayup: kavrayıp

“...ittifâk bir devlengeç anı görüp şıçanı **kavrayup** kıynağına alup hevâya ağdı...” (23b/8-9)

⁵ Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde Anadolu ağız özellikleri ile ilgili bir çalışma için bk.: Günşen, 2010, s. 225-292.

mülüves: mülevves, pis, kirli

“...oğlancuklar anı görürler ki bir Türk kocası yüzi gözi kan olmuş arkasında bir taze soyulmuş deri süriyor ardından çeküp balçığa bulaşdurup mülüves iderler...” (86b/9-12)

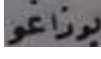
segirdü gel-: koşarak gelmek

“...arslan dahı segirdü gelmegin yorgun olup bir zamān durur...” (109a/2-3)

yarvısını: yavrusunu

“Bir dilkü **yarvısını** kırda şikār öğrenmege şākirdlige virür...” (101b/5-6)

8. Bazı Türkçe kelimelerin telaffuzlarını yansıtacak şekilde yapılan yazımlarda aynı kelimenin farklı sesletimleri görülebilmektedir. Bu durum Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemindeki ses değişimlerini örnekleyecek mahiyettedir. Eserde aşağıdaki kelimelerin son sesindeki ünlüler, hem yuvarlak hem düz şekilde yazılmıştır.

buzagu (58a/12,14,15; 58b/2; 104b/9)

buzagi (104b/13;105a/5)

dilkü (24b/7,8,14,15; 25a/3,14,15; 25b/1,4; 26b/3,4,8,11; 28b/3,5,6; 30b/10,13,14; 31a/2; 31a/9,10; 31b/1,5,6,9,11, 32a/2; 32b/12,14; 33a/8,10,14; 39b/13; 40a/3,4; 40b/4,6,7,8; 41a/14,15; 41b/6,8,9,12; 42a/7; 44b/13,14,15; 45a/1,3,5,8; 51a/11; 53a/1,2,15; 54a/4,5; 54b/12,13,15; 55a/1,2; 56b/10,14,15; 59b/13,14,15; 63a/1,7,9,14; 67a/6,9,13,14,15; 67b/11,13,14; 68a/1,3; 72b/1; 75b/4,6,7,8,9,10; 79a/5,6; 88a/3,10,12,14; 88b/15; 101b/5,9,12; 102a/1,3,7,8,11,12; 102b/4)

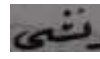
dilki (66a/1,2,7,9,10)

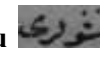
dürli (2b/3; 42b/4)

dürlü (2a/4; 2b/7; 7a/10; 8a/14; 13b/4; 23a/4; 28b/3; 57b/6; 60b/6; 65a/8; 68b/1,14; 78a/9)

kuğı (45b/9,11)

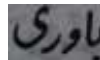
kuğu (45b/7,8,9,10)

konşı (27b/12)

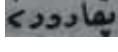
konşu (53a/8)

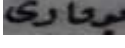
kuzı (72b/15; 89a/11,13; 89b/2,4,6; 110a/6,7)

kuzu (72b/15)

yavrı (30b/11,12,13,14,15; 31a/2,6,8,10; 73a/7; 74b/15; 100b/1)

yavru (73a/11; 84b/6; 100a/9,12,14; 107b/4,6,7,9,10)

yuḡaru (21a/8; 28b/4; 67a/7; 67a/13; 67b/1; 74a/5,7,8; 88a/4; 89a/11,14; 89b/1; 91b/11; 101a/2)

yuḡarı (19b/15; 28b/6; 31a/9; 31b/4,8; 40a/9; 52a/13)

9. *Letâyiḡü'l-Hikâyat*'ta Arapçadan alınan hemzeli kelimeler, Türkçe telaffuza uygun şekilde yazılmıştır. Bu kelimelerde hemze yerine “y” sesi getirilmekte ve kelime de telaffuz edildiği biçimde yazılmaktadır. O nedenle bu kelimelerin halk ağızındaki telaffuz biçimini eserde görmek mümkündür.

‘ā id... ‘āyid... (15a/13)

“...ḡaḡkumı virirseñ ḡoş ve illā Ḳoştantıniyyeye varup seni ḡayşere ‘arz iderüm māl aña ‘āyid olur didi...” (15a/12-14)

dā ire... dāyire... (10b/9)

“...şolına tamlayan ḡatrenüñ üzerinde sivrisiñek **dāyiresin** ḡovup gider...” (10b/8-9)

delā il...delāyil... (10b/6)

“...ḡuvvet-i bāşıra dört mile ḡükm idüp andan ziyādeye itmedüḡi **delāyil**-i ‘aḡliyyeyle şābitdür...” (10b/5-6)

evā il... evāyil... (6b/14)

“...**evāyilde** ba‘de‘t-ḡüfān ishāl olan kimesneleriñ dimāḡında olan maḡzı ve ḡarında olan em‘ā baḡırsaḡlarıdır ki bile ishāl olurmış...” (6b/14-7a/1)

10. Eserde sayılarla ya da miktar zarflarıyla oluşturulan sıfat tamlamalarında Türkçe kurala aykırı olarak isimde çoḡul eki kullanıldığı birden fazla örnek görülmektedir. Bu kullanım eserdeki tercüme izlerindedir. Nitekim müellif eserin hâtime bölümünde “**ıḡbāl-i cihān için nişānum lisān-ı Yunanide ve zebān-ı ‘Umrāniyye[de] vāḡı’ olan kütüb-i tevāriḡiyye vü aḡbār u şiyer-i lisān ki bu Türkī dile terceme olunmamışdur rüşen ‘ibārāt ve ḡüb iştılāḡatla terceme olur**” (113a/8-11) ibaresiyle eserin tercüme olduğunu bildirmektedir.

“Bir gemici yigidi everüp ‘ādet üzere ‘avret alıvirürler **birḡaç gemicilerle** maḡrib tarafına sefere gidüp ḡudretillāḡ dört yıl seferde eglenürler...” (92a/9-11)

“...minkāriyla bir ot getürür üzerine ḡor bi-iznillāḡi te‘ālā şaḡ olur giderken **iki gügercinler** birbiriyle ḡekişür birisi ölür...” (84b/15-85a/2)

“Bir dilkü görür ki **birḡaç ḡorūsar** aḡaç üzerine ḡıkup şahrāy[ı] temāşā iderlerdi...” (88a/3-4)

“...ḡorūsar daḡı ayıtdı barışık itdüḡin i‘lām itmeḡiḡün **birḡaç tazīler** gelivirür dir...” (88a/10-11)

“**Bir alay ḡurbaḡalar** bir yire cem‘ olup...” (89b/12-13)

11. *Letâiyfü'l-Hikâyât*'ta, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde sıklıkla görülen bir özellik olarak hâl ekinin bir başka hâl ekinin işlevini karşılayacak biçimde kullanılmasına çok sıklıkla rastlanmaktadır.⁶ Ancak, burada dikkat edilmesi gereken husus, bu eserin harekeli bir metinden istinsah edilme ihtimalidir. Bundan dolayı, harekeli metinde hareke ile gösterilen “ı,i,u,ü” belirtme hâli ve “a,e” yönelme hâli ekinin metinde yazılmama durumu göz önünde bulundurulurken verilen aşağıdaki örnekler, bu konuda bir fikir verebilecek mahiyettedir.

Yönelme hâli, belirtme hâli işlevinde:

“...dilkü eydür behey ahmağ eger şakaluñ deñlü ‘aqluñ olaydı içerü girmezden evvel tedârük iderdîñ **çıkmağa** andan kuyuya inerdîñ...” (31b/11-12)

“Bir dilkü put-perestler **şehrine** gezerken ittifâk bir put düzenüñ dükkânına girdi...” (33a/14-15)

Yönelme hâli, ayrılma hâli işlevinde:

“...ittifâk bu kažiyyenüñ **üzerine** bir müddet geçmeden bir düşmân zâhir olup ol vilâyetüñ sipâhîlerine çıkıñ didiler...” (48a/14-48b/1)

Belirtme hâli, yönelme hâli işlevinde:

“...kurd ayıtdı gözle ne tarafa giderler dilkü ayıtdı bu tağ eteginde olan **çayırı** irdiler...” (102a/3-4)

Eksiz kullanım tamlayan hâli işlevinde:

“...hevâ hırş kehhâli nesi varısa yağma ider karı gibi hem esbâbdan çıkar ve hem ücret yirine **ömri** ser-mâyesini alur...” (36a/11-13)

Yalın hâl yönelme hâli işlevinde:

“...nesne hâcet olmadan mübâşeret itmek çendân [münâsib] degüldür...” (36b/6-7)

Bulunma hâli yönelme hâli işlevinde:

“...derisin soyduğdan soñra dilkü kurduñ leşi **üzerinde** geçüp güler eydür ahmağ olan ‘âkıl ile muqâbele idicek böyle olur didi...” (45a/7-10)

Bulunma hâli, ayrılma hâli işlevinde:

“Bir devlengeç bir yüksek yirde otururken bir kişi irakdan okla atdı **ağzında** urdı...” (58b/15-59a-2)

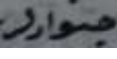

Ayrılma hâli, yönelme hâli işlevinde:

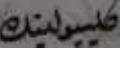
“...dilkü eydür **içerüden** ol ecluden girmezsin kim içerüye çok kimse girdi girdiklerin gördüm ammâ taşra çıkdıkların görmedüm...” (59b15-60a/2)

12. *Letâiyfü'l-Hikâyât*'ta, Arapça, Farsça ve Batı dillerinden alınan kelimeler, Türkçenin ses özellikleri gereğince değişime uğramış ve telaffuzlarıyla Türkçeye uyumlu hâle getirilmiştir. Bu durum metnin imlasına da yansımıştır.

bed-ter...beter (81b/6); **kâ'il...kâyil** (81b/8);

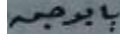
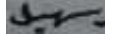
⁶ Konuyla ilgili olarak bk.: Gülsevin, 1997, s.16-79.

cān-ver...canavar (41b/4); bādām...bādem (43b/5);

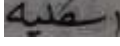
Galliopolis...Gelibolu (103b/7); avli...havlı (96a/1)

mīve...meyva (30b/7); hāye...hayā (34a/9);

neş'e...neşe (78b/10); büt...put (80b/4);

pāpūş... pabuç (3b/7); sehl...sehil (24a/15);

pārelemek...paralamak (107b/6);

skala...iskele (103a/14)

13. Metinde “ola” (ol-+istek kipi 3. tekil şahıs çekimi) kelimesi anlam olarak tahmin bildirmekte ve bu sözcükle kurulup “olmalı / olabilir” anlamındaki devrik yapılı cümleler dikkat çekmektedir:

“...h'āce ēydür şāyed su'āl itdiler **ola** cevāba kādīr olmaduñ ola didi tācir ētdi belī...” (11b/9-11)

“...şāyed bunlar ki kazīyyeden haberleri yok **ola** dir...” (88a/14-15)

“...şāyed babamız bizi mağlaṭaya şaldı diyü gayrı yirdedir **ola** dirler çāre olup nesne hāşıl idemediler ammā bāğī şöyle kazdılar ki ma'mūr ola dirken āhır harāb oldu...” (36b/3-5)

İmla Özellikleri

Letâyifü'l-Hikâyat, dili itibarıyla Eski Anadolu Türkçesi devresinin özelliklerini gösterirken, imla hususiyetleri açısından da Eski Anadolu Türkçesi imlasının klâsik özelliklerine sahiptir. Ancak eser Eski Anadolu Türkçesinin son devresinin ürünü olduğundan birçok hususta ikili kullanımlara rastlanmaktadır.

Malumdur ki Eski Anadolu Türkçesinde, Uygur imlası ve Arap-Fars imlası olmak üzere iki farklı imla geleneği vardır ve Eski Anadolu Türkçesi metinleri için düzenli bir imladan söz etmek mümkün değildir. Özellikle ünlülerin yazımı konusunda görülen farklılıklar, eserden esere görülebildiği gibi aynı eserde farklı yazımlara, hatta *Letâyifü'l-Hikâyat*'ta olduğu gibi, aynı sayfada ve dahi aynı satırda farklı imlalara rastlamak mümkündür.⁷ Bu nedenle *Letâyifü'l-Hikâyat*'ta da düzenli ve oturmuş bir imladan söz etmek mümkün değildir.

Letâyifü'l-Hikâyat, Eski Anadolu Türkçesi imla tercihlerinden hem Uygur imlasına hem de Arap-Fars imlasına uygun örnekleri bir arada barındırmaktadır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür.

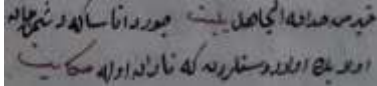
⁷ Eski Anadolu Türkçesinde imla ile ilgili olarak bk.: Şahin, *Eski Anadolu Türkçesi*, 37-40.

Letâyifü'l-Hikâyat'ta aynı sayfada iki farklı “gügercin” yazımı: (42b/6); (42b/9).

Letâyifü'l-Hikâyat'ta aynı satırda iki farklı “ola” yazımı:

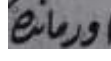
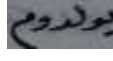
Cevr-i dānā saña düşmen-cān ola

Biñ evlā dōstdan ki nādān ola

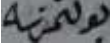

Uygur imlasına uygun kullanımlar:

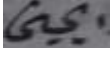

a. Ünlülerin yazılması: kılı (1b/2); didi (1b/5);

koçar mı (26a/15); ormanda (94a/9); buldum (104b/5)

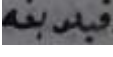

b. Kalın sıradan kelimelerde “s” (س) kullanılması: yoħsa (2b/12);

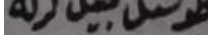
arkasına (68b/1); bulunmazsa (100a/4)

c. “ç” ünsüzünün “c” (ج) ile yazılması: öçden (9a/8);

içini (43b/6); ağaç (88a/4); üç (103b/5)

ç. “p” ünsüzü için “b” (ب) kullanılması: bişirüp (2a/4);

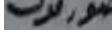
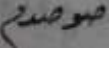
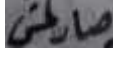
kaplubaga (49a/13); yapışur (93b/13)

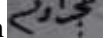

d. Bazı eklerin tabandan ayrı yazılması: tavşancılarla (53a/1)

Arap-Fars imlasına uygun kullanımlar:

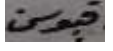
a. Ünlülerin yazılmaması: (1b/5); getürdüm (2a/6)

b. “ñ” için (ك) ya da (ن) kullanılması: itdün (2a/4); anuñ (3b/15)

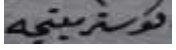

c. Kalın sıradan kelimelerde “ş” (ص) kullanılması: şınurumdan (51a/12);
şuşadum (52b/9); şarılmış (84a/1)

ç. “ç” sesi için (چ) kullanılması: kıçını (103a/12); şıçradum (34b/9);
çıkmyap (68b/12)

d. “p” sesi için (پ) kullanılması: epsem (47a/14); depe (91a/1);

qapusın (93a/8)

e. Eklerin kelime kök ve gövdelerinden ayrı yazılmaması:

göstermeyince (84b/12); isterseñüz (90b/1)⁸

Eserde hem Uygur hem de Arap-Fars imlasına uygun kullanımların yer alması, eserin Eski Anadolu Türkçesi’nin son zamanlarında, Klâsik Osmanlı Türkçesi imlasının yerleşmeye başladığı bir dönemde yazıldığı kanaatini uyandırmaktadır.

⁸ Eski Anadolu Türkçesindeki bu imla özellikleri için bk. Şahin, 2009, s. 37-38.

Letâyifü'l-Hikâyât'ın -dili itibarıyla üslup sahibi bir kalemden çıktığı anlaşılırken- imla itibarıyla birçok hatalı yazıma sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, eldeki nüshanın müellif hattı değil de acemi bir müstensih hattı olduğunu düşündürmektedir. Nitekim müstensihin Arapçadaki birbirinden farklı seslerin Türkçede benzer ya da aynı seslerle karşılanmasından dolayı bazı kelimelerin yazımında tereddüt ettiği görülmektedir. Örneğin, “kâdir” kelimesinin “k” (ك) ile mi “k” (ك) ile mi yazılacağına müstensihin tereddüt ettiği şu örnekte görülmekte ve düzeltme yaptığı anlaşılmaktadır: kâdir (52b/10). Her ne kadar eserde birçok imla kusuru varsa da böyle bir eserin elimizde bulunması müstensihinin sayesinde.

Eserin imla özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. *Letâyifü'l-Hikâyât*'ın elde bulunan nüshasının bir harekeli metinden harekesiz olarak istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Eserdeki bazı sözcüklerin imlasındaki okutucu (ا, و, ی) harflerin yazılmaması gereken yerlerde “a,e,i,u,ü” sesi verecek şekilde yazılmasından, esas nüshada harekeyle gösterilen ifadenin harekesiz metinde, bu okutucu harflerle gösterilmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır. Bunlara şu örnekleri vermek mümkündür:

“Beyt

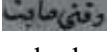
[mefâilün/mefâilün/feülün]

Eliyle kendüye itdüğün âdem

Dirilüp itmeye mecmû‘-ı ‘âlem” (34a/7-8)

Beyitte yazılan “mecmû‘-ı ‘âlem” tamlamasında gerekmediği hâlde müellif şeklinde, tamlama okunurken çıkarılması gereken “ı” sesini göstermek için, (ی) harfini özellikle yazmıştır. Muhtemelen, esas nüshada “ayn” harfinin altında esre vardı, ki bu hareke doğru okumayı sağlıyordu, o nedenle de harekesiz metin yazarken bu sesi, (ی) harfiyle göstermek istedi. Bu duruma bir başka örnek şudur:

“bâğbân eyü étmişdi ki vaqt-i hâcette kazalar yirine şarf ideler ammâ bunlar eyü imediler ki ol kazdukları vaqt vaqt-i hâcet degüldi” (36b/9-11)

Bu örnekte de yine, Farsça tamlama olan “vaqt-i hâcet” ifadesindeki “i” sesini göstermek için müstensih, (ی) okutucu harfini, kelimenin aslında olmadığı hâlde, esre harekesinin verdiği sesi vermek amacıyla kullanmıştır.

Eldeki nüshanın harekeli metinden istinsah edildiğine bir başka işaret, Arapça ve Farsça kelimelerde, yazılmaması gereken yerlerde (ا, و, ی) harflerinin sıklıkla yazılmasıdır. Bu, müstensihin esas metinde hareke ile verilen sesleri okutucu harflerle göstermeye çalıştığını düşündürmektedir. Bunlara da şu örnekler verilebilir:

‘âkil (1b/2); mütebeddil (2a/11); münāsib (7a/9);

fehmi (15a/6); hâşıl (32b/7); zâlim (100b/6)

mütemekkin (105a/14); kizb (110a/3);

taḫānuñ (89b/13); taḫānuñ (99b/1);

şimşir (16b/11); ferah (19b/7); mürted (29a/7);

zulum (ظلمت) (23b/6); kısım (قسم) (40b/5); pür (پور) (42a/8)

Eldeki nüshanın harekeli bir metinden istinsahına bir başka delil ise “a,e” yönelme hâli ve “ı,i” belirtme hâli eklerinin çoğunlukla yazılmamasıdır. Muhtemelen esas nüshada bu ekler, üstün ve esre işareti ile verilmekteydi; müstensih de bu işaretli kelimeleri olduğu gibi yazdığından hâl ekleri eldeki nüshada eksik bırakılmış oldu. Metinde bu duruma sıklıkla rastlanmaktadır ve şu örnekleri vermek mümkündür:

...bu hurûf[ı] görürler (لوفروف کورر) (15a/5)

Şar[ı] Feylesôf[a] haber gönderür (شارفیلوف خبر کوندر) (15b/8)

ëydür sizi Allâh[a] işmarladuğ (ایدر سزکی الله اصمدلوق) (88a/12)

2. Arapça ve Farsçadan Türkçeye geçip Türkçeleşmiş olan kelimeler Türkçe telaffuza uygun şekilde yazılmıştır.

pâpüşin... pabucın (پاپوشه) (3b/7); sehl...sehil (سهل) (24a/15);

mîvesidür...meyvasıdur (میوا سید) (30b/7); hâyesini...hâyâsını (حیاتی) (34a/9);

cân-verler...canavarlar (جانوار) (41b/4); bādām...bâdem (بادام) (43b/5);

neş'e...neşe (نشه) (78b/10); büt...put (بوت) (80b/4);

bed-ter...beter (بتر) (81b/6); pârelemek...paralamak (پاره کوم) (107b/6)

3. Bazı kelimeler, eserin vücuda getirildiği bölge ağızında telaffuz edildiği şekliyle yazılmıştır.

encîr...[i]ncür (انجور) (41a/4); tuhâfetin...tuhâvetiñ (تفاوت) (49a/11);

ağızlarında...ağzılarında (اغزبارنه) (75b/5);

mülevveş...mülüveş (ملووش) (86b/12); ğayrısın...kayrısın (قیریتین) (90b/3)

çözmek...çezmek (چزماک) (111a/7); fellâh... fenlân (فندله) (112b/14)

ışrayım mı?... ıştırın mı? (اشرتینی) (77b/14)

4. İmladan dolayı farklı ya da yanlış okunmaya müsait kelimelerin doğru okunması için gerektiği yerlerde harekeleme yapılmıştır.

‘acebe kaldılar (عجه خالدید) (7b/5);

e me de te ke ze: (ام دت ک و) (14b/6);

öküz (اکوز) (82a/15); güldün (گلدن) (82b/8); dört (درت) (86a/7);

mülüves (86b/12); mürde (87a/5);

Pâyzbâh (87a/8); muştulığın (95b/6);

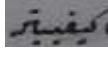
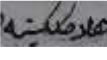
aşda⁹ (47a/8); ata¹⁰ (56a/7)

5. Eserde, şedde kullanımında farklı tercihler söz konusudur. Öncelikle müstensih, hatalı okumayı engellemek için şedde kullanmayı tercih etmektedir.

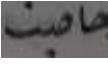
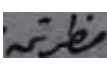
hâddin (40b/10); mubaşşır (77a/13);

kâbiliyyet (94b/8); müyesser (100a/3); hurrem (103a/2)

Müstensihin şedde işaretinin verdiği sesi vermede tercih ettiği bir yol da -kelimenin yanlış yazılması hususunu dikkate almadan- aynı harfi iki kere yazmaktır. Aşağıdaki kelimelerde şedde işaretinin verdiği ses bu yolla sağlanmıştır ancak kelimelerin imlaları yanlıştır.

keyfiyyetin (51a/15); helâkine (75a/11)

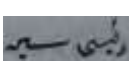
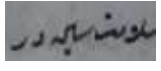
Müellifin şeddeli okunması gerektiği hâlde şedde kullanmadan yazdığı kelimeler de mevcuttur.

hâşşıyyet (49a/15); mażarratın (73a/14)

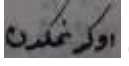
Bununla beraber şedde kullanılmaması gereken yerlerde hatalı olarak şedde işareti koymuştur.

kefere[yi] (87a/11); gayrısın (90b/3)

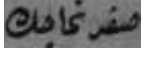
6. Kelimelerdeki çekim ekinin âdetâ başka bir kelime gibi sözcükten ayrı yazıldığı görülmektedir. Yukarıda belirtildiği üzere eklerin kelime kök ve gövdelerinden ayrı yazılması Uygur imla tercihine ait bir özelliktir.

re'îsisin (14a/13); selânetsindir (42a/3);

taşancılarla (53a/1); iderdi (72a/12);

öğrenmekden (19a/15)

“Şığirtmaç” kelimesindeki yapım ekinin de ayrı yazıldığı görülmektedir:

şığirtmaç: (58a/12); şığirtmacıñ (58b/5)

7. Eserin imlasında görülen önemli bir ayrıntı “Allah” lafzı yerine üç nokta () kullanılmasıdır.

⁹ “Eşde” kelimesi ile karışmaması için üstünle harekelenmiştir.

¹⁰ “İte” kelimesi ile karışmaması için üstünle harekelenmiştir.

inşā' allāh: (2a/14)

8. Peygamberler için kullanılan “‘aleyhi’s-selām” ifadesi için “‘ayn ve mīm” kısaltması kullanılmaktadır.

“Süleymān Peyğamber ‘aleyhi’s-selām etti” (28a/7)

9. Arapçadan geçmiş ve son seste hemze (ء) barındıran kelimelerde, bu hemzeler telaffuz edilmediğinden imlada da gösterilmemiştir.

şey' ... şey (1b/7); em'ā' ... em'ā' (7a/1);

şahrā' ... šahrā' (21a/4); każā' ... każā' (42b/9);

binā' ... binā' (66b/9); ġalā' ... galā' (75a/13);

nüdemā' ... nüdemā' (80b/15); zinā' ... zinā' (110b/15)

10. Arapçadan geçmiş ve iç seste hemze (ء) barındıran kelimelerde, telaffuzda bu hemzelerin yerlerine bir “y” sesi türediğinden, imlada da telaffuza uygun şekilde bu kelimeler hemze ile değil “y” (ي) ile yazılmışlardır.

cā'iz... cāyiz (3b/15); cerā'ime... cerāyime (4b/12);

delā'il...delāyil (10b/6); ḥadā'ik...ḥadāyik (12a/13);

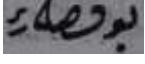

daḳā'ik...daḳāyik (16a/4); zā'il...zāyil (64a/8);

'ā'id...āyid (66a/7); fā'ide... fāyide (78a/9);

fezā'il... fezāyil (81b/1); ḳā'il...ḳāyil (81b/8);

evā'il... evāyil (104a/3)

11. “‘i” belirtme hâli eki için sonu “h” (ه) harfiyle biten kelimelerden sonra “hemze” (ء) kullanılmakta ve bazen hemze esre ile harekelenmektedir; çoğunlukla ise “h” (ه)’nin üzerine iki nokta konmaktadır. Ancak bunun dışında sonu “h” (ه) ile biten kelimelerde nadiren de olsa, belirtme hâli eki olarak “y” (ي) kullanıldığı da görülmektedir.

ḳışsayı (112a/4); tuḥfeyi (12b/13);

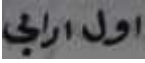
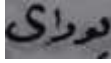

ḳāziyyeyi (3a/9); şīşeyi (4a/5); kimesneyi (5a/5);

ḳarğayı (9b/10); ḳurbağayı (23a/9); baltayı (25b/3);

loḳmayı (32a/12);

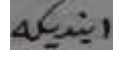
ḳarğayı (78b/12; 110a/10); ḳārūreyi (79b/4); ḥīleyi

Müellif “ora, bura ve ara” kelimelerini ise “elif” (ل) ile yazmış ve bundan sonra gelen belirtme hâli eklerinde “y” (ی)’yi tercih etmiştir. Bu hususta bu üç kelimedenden başka örnek yoktur.

ol arayı (25b/12); burayı (79a/6); orayı (79a/6).

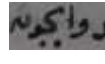
12. Farsça “kim” ve “ki” bağlaçları kelimeye bitişik yazılmaktadır.

kaçan kim (45b/6); eyitdi kim (62a/6);

eyitdi ki (96a/10); esdi ki (61b/10); oldı ki (62a/2)

13. Kalemî kaldırmadan hızlı yazmaktan ötürü ard arda gelen kelimeler, birtakım bağlaçlar ve zarflar kelimeye bitişik olarak yazılmıştır.

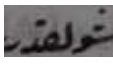
içün:

bilmekiçün... (40a/8); devāyiçün (64a/2);

itmekiçün (80a/2)

kadar:

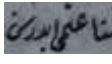
ne kadar... (49a/11); ol kadar... (49a/12; 51a/3; 59a/5);

şol kadar (57b/12)

ise:

yoğisa (95a/5; 97a/1); ölmekdenise (106b/11)

mı/mi:

la'net mi idersin (89b/2); şenā'at mı idersin (80b/3);

gördüñ mi (97b/5)

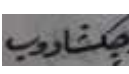
da/de:

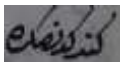
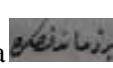
ol da (65b/8); eşek de (68b/3); sen de (102b/2)

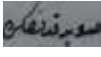
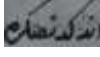

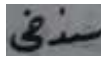
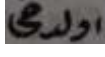

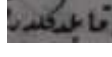
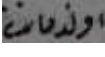

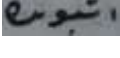

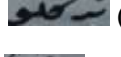

ile:

mekrinile (80a/8); nevbetile (85a/14)

kelimeler:

i'timād itmek (80a/6); çekişidüp (80b/1; 96a/3);

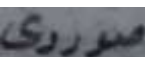
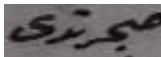
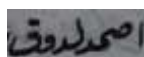
gütdükden soñra... (90a/3); bir zamāndan soñra (39b/5);

şoyduktan sonra (45a/8); itdükden sonra (66b/6);
var imiş (69a/9; 92a/1,3; 94a/8; 99a/12; 105a/14);
ben dağı (12b/5; 23a/3; 24a/11); sen dağı (23b/6);
ol dağı (19b/8; 38b/15; 55b/5);
şimden girü (38a/10; 47a/6; 49b/3; 77a/4);
kâbil degüldür (11a/12; 45b/15); ol zamāndan (46a/7);
ol dem (25a/2; 46a/7); hemān dem (32b/10);
niçe dem (80a/4); uş bunda (21a/4);
kātı niçe (62a/14)
ne deñlü (2a/15; 47b/11); ne dirsün (31b/5);
er oğlan (80b/1); çok dürli (42b/4)

14. Eski Anadolu Türkçesinin ilk dönem eserlerinde Türkçe kelimelerdeki “ç” sesi “cîm” (ج) harfiyle karşılanmıştır. Daha sonra bu ses için “çim” (چ) harfi de kullanılmaya başlansa dahi, eserlerde “ç” sesi için her iki harf de karışık olarak kullanılmaya devam etmiştir. *Letâiyü'l-Hikâyât*'ta da aynı durum söz konusu olup Türkçe kelimelerdeki “ç” sesi için hem “cîm” (ج) hem de “çim” (چ) harfi kullanılmaktadır.

birkaç (2a/3); niçün (2a/4); alçağın (2b/6);
içerü (3b/7); keçi (60b/5); güçle (84b/2);
çağırdup (4b/6); çubuğın (4b/11); çıkarmadum (61a/10)

15. “s” sesi için imlada çoğunlukla kalınlık-incelik uyumuna riayet edilmiş ve kalın sıradan kelimelerde “ş” (ص), ince sıradan kelimelerde “s” (س) kullanılmıştır.

geldiyse (1b/9); görürseñ (9a/14); sözine (2a/13)
kimesneye (3a/7); şıgır (1b/7); Şarı (7b/6);
şordı (44b/14); şıçratdı 63b/6);
ışmarladuğ (88a/12)

Kalınlık-incelik uyumuna uygun yazımda, yukarıdaki açıklamanın aksi bir durum, çekim eklerinde görülmektedir ki kalın sıradan kelimelere eklenen çekim eklerinde dahi “s” (س) harfinin kullanımı yaygındır.

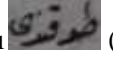
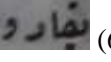
olısar (2a/7); şunsun (3b/13); apısı (9b/11)

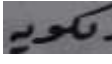
“Sen” kelimesinin yönelme hâli eki almış biçimi olan “saña” kelimesinde, “sen” kelimesindeki “sînli” yazım, kelime kalın ünlülerden oluşmasına rağmen, devam etmektedir ki bu klâsikleşmiş bir yazımdır.

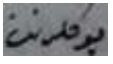
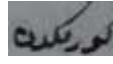
saña (2a/3)

16. “” () ve “k” (ك) ünsüzlerinin yazımında da kalınlık-incelik uyumuna genellikle riayet edilip kalın sıradan kelimelerde “” (), ince sıradan kelimelerde “k” (ك) işareti tercih edilmektedir.

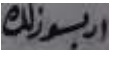
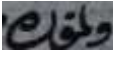
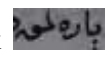
ondı (1b/7); konua (4a/4); arasın (37b/15);

oındı (49b/4); yuaru (67b/1);

gerek (1b/6); öküzlerin (22b/15); dilküye (40b/6);

yüklerinin (56a/13); görmekden (36a/10)

“” () ve “k” (ك) harflerinin kullanımında, kalınlık-incelik uyumuna genellikle riayet edilse de, nadiren de olsa, bu uyuma aykırı yazımlar söz konusudur. Aşağıdaki kelimeler buna örnektir.

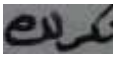
arısuzlık (83a/11); ölmek de (86a/4); pärelemek (108b/6)

17. “t” (ط) ve “t” (ت) ünsüzlerinin kullanımı ile ilgili olarak ilk seste kalın sıradan kelimelerde “t” (ط), ince sıradan kelimelerde “t” (ت) tercih edilmiştir.¹¹

tırup (3a/14); tıldurup (4a/6); tır (5a/5);

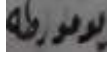
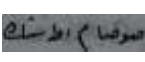

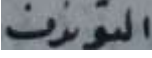

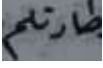

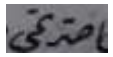
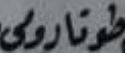
tıman (24a/5); tıruyı (37a/10); tırna (62a/8);

Türk (45a/4); tıyın (53a/12); tıründen (66b/15);

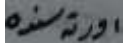

tekerlek (67a/7)

Ancak bu harflerin iç seste kullanımında, kalın sıradan kelimelerde dahi, daha çok “t” (ت)’nin tercih edildiği görölse de “t” (ط)’lı örnekler de vardır.

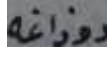
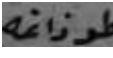
¹¹ Kalın sıradan kelimelerin ilk sesinde çoğunlukla t (ط) tercih edilmektedir ki bu özellik Arapça ve Farsçanın Türkçe üzerindeki etkisinin Eski Anadolu Türkçesinde klâsik olarak görölen bir imla özelliğidir. Kelime başlarındaki “d” sesleri dahi Eski Anadolu Türkçesinde “t” (ط) ile yazılmıştır. Bu hususta bk. Ersoylu, 2001, s. 505.

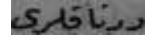

yumurta (32b/7); Şuşam atasınıñ (8b/4);
uzatdı (4a/3); otlardı (10b/2); altun (15a/4);
tutaradı (12b/12); tartalum (13a/14); katına (22a/8);
ıştıran mı? (77b/14); tutarımı (92a/4)

Eserde son seste “t” (ط) kullanımına rastlanmamıştır. Bununla birlikte bahse konu iki ünsüzün yazımında aynı kelimedede dahi imla tutarsızlığı görülmektedir. “orta” kelimesinin yazımı buna örnektir.

ortasında (3a/6) ortaya (14a/2)

18. “d” / “t” değişmesi ile ilgili olarak kalın sıradan kelimelerde ilk seste, hem “d” (د) hem “t” (ط)’lı kullanım söz konusudur ki bu durum, Eski Anadolu Türkçesi imlasındaki kararsızlığın neticesidir. İnce sıradan kelimelerde ise “t” (ط) kullanımı görülmeyip standart olarak “d” (د) kullanımı söz konusudur.

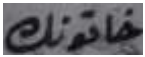
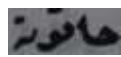
duzağa (32b/13; 53b/5; 54b/14) / tuzağa (32b/12; 34a/1; 41b/7,11,13; 42b/11; 43a/14; 65b/15; 66a/2,8; 73b/9,11; 100a/8)

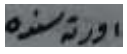

dırnaqları (110a/8) / tırnaqlarıyla (110a/6)

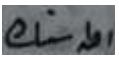
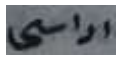
degme (41b/10); dereye (42b/5); dişiyle (44a/4)

19. Eserin imlasında çok sıkça, tutarsız yazımlarla karşılaşmaktadır. Bu durum, Eski Anadolu Türkçesinde henüz oturmuş bir imla olmamasından kaynaklanmakla birlikte, müstensihin hatalı yazımının da bir neticesidir. Yine eserde, belki tutarsızlık olarak nitelenebilecek bu durum, yani birtakım kelimelerin, eklerin, seslerin iki farklı hatta üç farklı şekilde yazılması, eserin Eski Anadolu Türkçesi imlasından Klâsik Osmanlı Türkçesi imlasına geçiş döneminde yazılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu farklı yazımları şu şekilde sıralamak mümkündür.

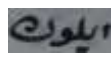

a. Türkçe kelimelerin yazımında tutarsızlıklar, farklı yazımlar söz konusudur.

hatun: (70b/1) / (4b/8)

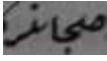
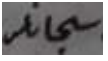
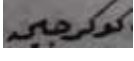
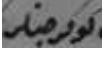
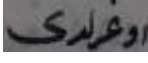
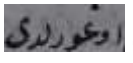
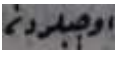
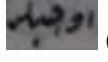

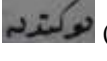
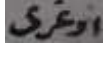
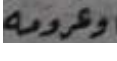
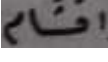
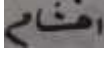
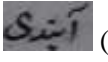

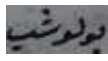

orta: (3a/6) / (14a/2)

aşa: (8b/4) / (16b/7)

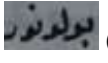
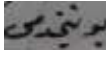
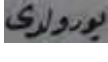
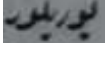
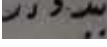
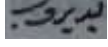
tavuk: (14a/11) / (14a/11)

eylük (25b/5) / (19b/2)

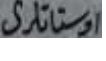

kırt: (24b/12) / (24b/14)

- şıçan: (38b/2) / (38b/1)
- gügercin: (42b/9) / (52a/4)
- uğrıla-/uğurla-: (43b/11) / (72b/11)
- avcı: (49b/14) / (49b/15)
- tüy/tüg: (53a/12) / (59a/8)
- uğrı/uğru: (69a/9) / (58b/3)
- akşam/aşşam: (68b/3) / (27a/15)
- ayıt-/éyit-/ayd: (81b/8) / (96a/13) / (81b/9; 84a/4)
- dè-/di-: (105b/11) / (2b/8)
- buluş-: (77a/13) / (85b/15) / (8b/14; 110b/11)

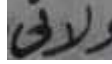

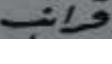
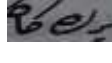

b. Fiilden fiil yapım ekleriyle türemiş kelimelerde -farklı sesletimden dolayı- yapım eklerinin yazımında farklılık söz konusudur:

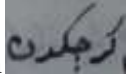
- bulun-: (13a/6) / bulun-: (62a/9)
- yorul-: (23b/3; 110b/7) / yorıl-: (35b/8; 42a/6)
- yidür-: (68a/9,15; 95a/1) / yidir-: (23a/10; 56a/2)

c. Birtakım Arapça, Farsça kelimeler, Türkçe telaffuzun etkisiyle, hatalı yazılmıştır. Bu hatalı yazımlar, Arapça ve Farsçada farklı harflerle karşılanan birtakım seslerin Türkçede tek ya da birbirine çok yakın seslerle ifade edilmesinden, böylece müstensihin birbirine çok benzemekle beraber farklı harflerle gösterilen kelimelerdeki bu harfleri yanlış yazmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, müstensihin ilgili dillere dair mâlûmâtının zayıf olduğunu düşündürmektedir.¹²

- “ā” (ا) yerine “‘a” (ع): āteşe (4b/10)
- “t” (ت) yerine “d” (د): nebātāt: (12a/15); aḥsentü (93b/15; 98b/8)
- “d” (د) yerine “t” (ت): üstädları (91a/12); kuyüdlardan (102a/14)
- “š” (ث) yerine “s” (س): işbāt (3a/11)

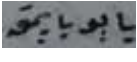
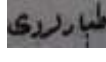
¹² Bu yanlış yazımların örnekleri sayıca çoktur ancak burada az sayıda örnekle yetinilmiştir.

- “c” (ج) yerine “ç” (چ): cūş (83b/10)
- “h” (ح) yerine “h” (خ): harīf: (13b/15); hīleyi (14a/1);
 ḥurūfları: (14b/6); ḥazīneyi: (15a/4)
- “h” (ح) yerine “h” (ه): şabāḥ: (13a/9)
- “h” (خ) yerine “h” (ح): ḥacīl (3a/6); ḥāce (11a/15)
- ḥalāyık (43b/2); ḥurmā (43b/5)
- “d” (د) yerine “t” (ت):cehd (29b/4); vilādı (73a/5)
- Ferhād (80a/8)
- “z” (ض) yerine “z” (ظ): ḥāzır ḥāzır (2a/12); maẓmūnı: (18a/8); ḥuzūr (19b/9)
- “t” (ط) yerine “d” (ض): maẓlūma (34a/6)
- “t” (ط) yerine “d” (د): neşāt (50b/14)
- “a/ı” (ع) yerine “” (ا): ‘illeti (1b/9)
- “ğ” (غ) yerine “k” (ق): ġarā’ib (1b/3)
- “k” (ق) yerine “k” (ك): berķġāḥ (76b/15)
- “h” (ه) yerine “h” (ح):sefāhetdür: (7b/1); siyāḥ: (16a/9);
 müheyyā (92a/13); mühr eyle (99b/5)
- ç. Elif-i maksûre ile yazılması gereken kelimeler bazen “yâ” (ی) bazen “elif” (ا) harfiyle yazılmıştır.
- da’vā (13a/11) / (13a/13)
- d. Gerek Farsça gerekse Türkçe kelimelerde“ç” sesini göstermek için çoğunlukla “cîm” (ج) nadiren “çim” (چ) tercih edilmiştir.
- bāġçeler (12a/7); nāçār (12b/10); çübānuñ (55b/13);
 üç (13b/4); çarḥa (47a/9); ilçi (17a/7);

gerçekden (23a/2)

e. Türkçe kelimelerde ilk, iç ve son sesteki “p” için, herhangi bir kurala bağlı kalınmaksızın, “p” (پ) ve “b” (ب) harfleri kullanılmaktadır. Düzenli olan bir kullanım ise “-ıp/-ip/-up/-üp” zarf fiil eklerinin tamamen “b” (ب) ile gösterilmesidir.

kapuyı (5a/7); köpek (5a/10); şapa (10b/12);

yapu yapmak (19a/3); taparlardı (21b/4);

pıñara (31b/2); pek (1b/5); hep (10b/3); ip (23a/14);

kapatuñ (66b/11); varup (1b/6); yapışup (14a/1);

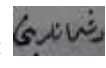
tırup (66b/6)

f. Sıfat fiil eki “an/en”, bazen “ñ” (ك) ile bazen “n” (ن) ile yazılmıştır.

gelen (5b/11); içendür (4a/8)

g. İkinci tekil şahıs iyelik ekleri, herhangi bir kurala bağlı olmaksızın, bazen “ñ” (ك) bazen de “n” (ن) ile yazılmaktadır.

elüñ (47a/8); eksigüñ (47b/6); tãli`üñ (48a/10);

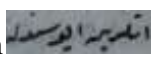

mãlüñi (7b/11) rızkuñi: (7b/11); düşmãnlarıñi: (19a/9)

ğ. İkinci tekil şahıs eki, herhangi bir kurala bağlı olmaksızın, bazen “n” (ن) bazen “ñ” (ك) ile yazılmıştır.

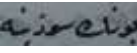

alaydñ (2b/6); itdñ (8a/7); içemezseñ (8a/8);

görürseñ (9a/14); geldüñ (9b/5)

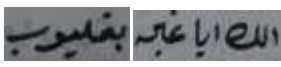
h. İlgi eki olan “ñ” için, bazen “ñ” (ك) bazen “n” (ن) kullanılmaktadır.

etleriñ eyüsinden (2a/3); siziñ emrünüñ (2b/14)

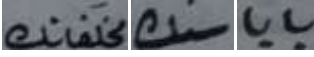
anuñ hatunı (3b/15); Esopuñ kelimãtına (2a/12)

bunuñ sözine (2a/13); etüñ eyüsin (2b/11)

ı. “n” belirtme hãli eki, herhangi bir kurala bağlı olmaksızın, bazen nazal ñ (ك) bazen “nün” (ن) ile yazılmıştır.

elin ayağın bağlayup: (24a/14-15);

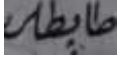
bunlaruñ bu müstehziyyesin görüp: (28b/7);

babasınıñ muħallefātın: (14b/4);

mevt şarābın içüp: (27a/11)

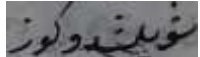
20. Eserde, Arapça ve Farsça kelimelerin, kelime gruplarının imlasında çok fazla hata yapılmıştır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

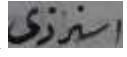
a. Hızlı yazma kaygısından ya da dikkatsizlikten dolayı, sehven, noktasız harfleri noktalama:

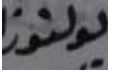
“b” (ب) yerine “p” (پ) yazma: bīdār (51b/13); zābiṭler (106b/14)

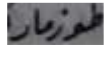

“h” (ح) yerine “ḥ” (خ) yazma: ḳadeḥi (4a/6); baḥş: (7a/11)

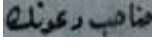
“s” (س) yerine “ş” (ش) yazma: Esop (18b/15); itseñ (46b/11);

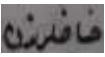
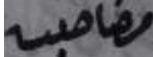
söyleşdüñüz (109a/6)

“d” (د) yerine “z” (ذ) yazma: isterdi (73a/6)

“r” (ر) yerine “z” (ز) yazma: urup (51b/6); bulunur (72b/14);

ṭurmaz (75b/11); oldı (101a/11)

“ş” (ص) yerine “d” (ض) yazma: şāḥib-i da‘vetüñ (4a/2);

ḥāşlarından (22a/1); muşāḥabet (82a/1)

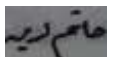
“ṭ” (ط) yerine “z” (ظ) yazma: zabt (83a/8)

“a” (ع) yerine “ḡ” (غ) yazma: fi‘l (44b/10); ‘ālem (105a/8);

‘ayb: (ḡayb) (15b/15) (Bu hata anlamı değiştirecek niteliktedir.)

b. Muhtemelen hızlı yazma kaygısından dolayı noktalı harfleri noktasız yazma:

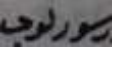
“c” (ج) yerine “ḥ” (ح) yazma: cānibden (4a/2)

“ḥ” (خ) yerine “ḥ” (ح) yazma: ḥātemlerin (7b/13)

“ḡ” (غ) yerine “a” (ع) yazma: buḡz: (19a/13); ḡam (49a/1);

ḡidālanurdı (54b/5)

“z” (ز) yerine “r” (ر) yazma: beñzetdüm (20a/11);

süzülüp (74a/1)

“z” (ض) yerine “ş” (ص) yazma: ziyāfeti (39b/2); zāyi‘ (73b/13);
każāyāya (81a/12)

“s” (ث) yerine “s” (س) yazma: eşnāda (44b/15)

“ş” (ش) yerine “s” (س) yazma: şükr (48b/7); işkencesin (102b/13);

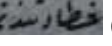

işitdüm (105a/10)

“z” (ظ) yerine “t” (ط) yazma: zarāfet (74a/11)

c. Eksik yazılan harflerden dolayı yapılan imla kusurları:

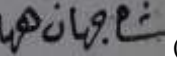
“y” (ی) med harfinin sehven yazılmaması: teşhīşine: (10b/14);

temyīzine (10b/15); İsrā’īl (13b/2); şir (31a/1);

hātarātından (41b/5); hīnde (49b/9); muḥīte (53b/13)

“ā” (ا) med harfinin sehven yazılmaması: ziyānkār (54b/9);

teḳāzāsından (92b/10); rāvī (106b/7);

zālūn (113a/4); şāh-ı cihānhāha (113a/8)

“ū” (و) med harfinin sehven yazılmaması: rūbāh (73a/14)

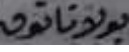
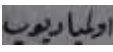
“b” (ب) harfinin sehven yazılmaması: sebebiyle (33b/6)

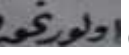
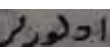
“ğ” (غ) harfinin sehven yazılmaması: oğlan olan (13a/12)

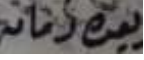
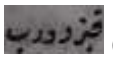
“h” (ه) harfinin sehven yazılmaması: sufrede: (sufrede) (14a/5)

ç. Gereksiz harf yazımından kaynaklanan imla hataları:

az (83a/15); açlığı (83b/6); virmişken (88a/8);

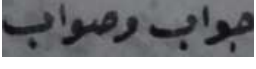
bulanuç (89b/1); olmayup (89b/11);

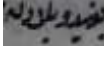
olunmağ (93b/10); ulular (101b/4);

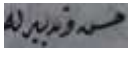
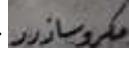
ba‘d-ı zamān (102a/2); każdurup (103b/8)

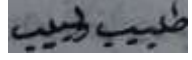
kendüyi (108a/5; 109b/1)

d. Farsça tamlamalarda anlamın bozulmasına sebep olabilecek gereksiz atıf vavı (و) kullanılması:

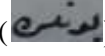
cevâb-ı şavâb: (cevâb u şavâb) (15b/13);

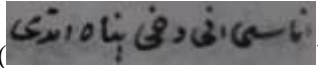
zulm-i şarîh: (zulm ü şarîh) (47b/14); tîr-i belâdan (73b/11);

hüsn-i tedbîrle (74b/13); mekr-sâzdur (101b/2);

taḫīb-i lebīb (105b/7)

22. Müstensih tarafından yapılan bazı imla kusurları cümle anlamını bozacak mahiyettedir. Bu şekilde fazlaca imla kusuru vardır.

“...bir gün bu ‘avret fikr eyledi bu tavuğa arpayı ve taruyı çok virürsem belki günde iki yumurta yumurdur diyüp **bunlara** () arpayı ve taruyı ziyâde virür oldı...” (37a/8-11) (Tavuk bir tane olduğu için “buña” yerine “bunlara” denmesi.)

“...bir oğlan mekteb-hânenen bir kitâb uğırladı getürdi anasına şakla didi oğlan vardı bir dağı getürdi anası anı dağı **penâh** itdi...” () (43b/11-13) [penâh: gizlenecek yer. pinhân: gizli. “Pinhân itdi (gizledi)” yerine “penâh itdi” denmesi.]

“...bu kışsa[dan] sâmi‘[i]ne hisse oldur ki ‘uḳalâ a‘dâsını **berây-ı maşlahat için** ri‘âyet itseler insler kendülerin ol ri‘âyete maḥall ü müsteḫaḳ mülâ[ḥa]za idüp mağrūr olurlar...” (75a/8-11) (“berây-ı maşlahat”, “maşlahat için” demektir tekrar “içün” demeye gerek yoktur.)

23. Müstensihin el yazısından kaynaklı olarak, “ş” (ص) harfinin üzerine çizgi çekerek onu “t” (ط); “d” (ض) harfinin üzerine çizgi çekerek de “z” (ظ) gibi görünmesine sebep olmaktadır; bu şekilde sayıca fazla örnek vardır.

kaşşere: (15a/13); hâzır (79a/7; 89b/8; 91a/10; 92b/7)

24. Muhtemelen hızlı yazma kaygısından ötürü kürsü olarak kullanılan “vāv” yazıldığı hâlde üzerine hemze işaretinin konmadığı örnekler vardır.¹³

es’ilenüñ:

2. Sonuç

İçeriğinden anlaşıldığı kadarıyla 16. yüzyılın sonu 17. yüzyılın başında yazıldığı düşünülen *Letâyifü’l-Hikâyât*, dili ve imlası itibarıyla Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemini örneklendiren bir eserdir. Dönemine göre, geniş kitlelerin okuyup anlayabileceği kadar sade ve açık bir dille kaleme alınmış olan eser, edebî bakımdan da kayda değerdir.

¹³ Bu durum kelimelerin yanlış okunmasına sebep olabilir; misâlen “es’ile” kelimesini “esvile” şeklinde hatalı okuma yanlışına düşülebilir.

Letâiyifü'l-Hikâyât, Türk milletinin derin tecrübesini, engin halk düşüncesini ve Türkçenin işlenmişliğini ortaya koyacak nitelikte bir eserdir. Eserin dil ve imla özellikleri de Türkçe ve özellikle Eski Anadolu Türkçesi üzerine birtakım bilgilere kaynaklık edecek mahiyettedir. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Eser, Türk milletinin derin düşünce dünyasını örneklendiren birçok atasözü ve deyimle sahiptir.

2. Eserde hem kelime hem de ek hâlinde arkaik unsurlar mevcuttur.

3. Eser, Eski Anadolu Türkçesindeki hem Uygur hem de Arap-Fars imla özelliklerini bir arada barındırmaktadır.

4. *Letâiyifü'l-Hikâyât*, yazıldığı muhtemel bölge olan Batı Anadolu veya Balkan coğrafyasının ağız özelliklerini ortaya koyacak mahiyette bir imlaya sahiptir.

5. Eserde Türkçe kelimelerin telaffuzlarını yansıtacak biçimde yapılan yazımlardan hareketle aynı kelimenin farklı sesletimlerini tespit etmek mümkündür. Bu durum Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemindeki ses değişimlerini örnekleyecek mahiyettedir.

6. *Letâiyifü'l-Hikâyât*'ta, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde sıklıkla görülen bir özellik olarak bir hâl ekinin başka bir hâl ekinin işlevini karşılayacak biçimde kullanılmasına çok sıklıkla rastlanmaktadır.

7. Eserde; Arapça, Farsça ve Batı dillerinden alınan kelimeler, Türkçenin ses özellikleri gereğince değişime uğramış ve bu kelimeler sesletimlerini gösterecek mahiyette yazılmışlardır.

8. Eser -edebî yönden kıymeti ortada iken- hem Eski Anadolu Türkçesindeki netleşmemiş imlanın hem de dikkatsiz bir müstensih elinden çıkmanın neticesinde, çokça hatalı yazıma sahiptir.

Letâiyifü'l-Hikâyât, bu yönleriyle ilgili dil dönemine dair yeni bilgiler elde edilebilecek bir kaynak olma özelliğini hâizdir. Eser ayrıca kelime hazinesi itibarıyla Eski Anadolu Türkçesi sözlüklerine yeni kelimelerin eklenmesini sağlayacak, mevcut kelimelerin bilinen anlamının dışında farklı manalarda kullanıldığını tespit etmeye yarayacak örnekler içermektedir. Bu husus bir başka incelemenin konusudur.

Kaynaklar

- Akar, A. (2018). *Oğuzların dili eski Anadolu Türkçesine giriş*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Alkan, M. (2024). Ezop anlatılarını içeren bir eser: “Letâiyifü'l-Hikâyât. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (39), 482-505. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1469430>.
- Cebelî, A. (H.1339) *Dîvân-ı Abdü'l-vâsî Cebelî*. Cild-i Evvel Kasâid. Tahran: İntişârât-ı Dânişgâh-ı Tahrân.
- Ersoylu, H. (2001). *Lokmânî Dede Menâkıb-ı Mevlânâ*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Gülensoy, T. (2000). *Türkçe el kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günşen, A. (2010). Eski Türkiye Türkçesinin kurucularından Ahmet Fakih ve Kitabı Evsâfi Mesâcidi's-Şerîfe'nin dili üzerine. *Uluslararası Eski Anadolu Türkçesi Araştırmaları*

Çalıştay Bildirileri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 205-266.

Korkmaz, Z. (1995). Anadolu yazı dilinin tarihî gelişmesinde beylikler devri Türkçesinin yeri. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar 1*. Ankara: TDK Yayınları.

Özkan, M. (1999). *Tarih içinde Türk dili*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Şahin, H. (2009). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.

Extended Abstract

Letâyifü'l-Hikâyât, according to the content of the work, is a book written at the end of the 16th century or the beginning of the 17th century, containing mostly Aesop's narratives, but also including stories from other storytellers and different works other than Aesop. The work, which is registered in the Library of the Turkish Language Institution under the number A 306, consists of a total of 113 leaves with 15 lines on each page; while leaf 1b of the work has 11 lines, leaf 113b is blank. There are no missing or broken pages in the work. The work exemplifies the Old Anatolian Turkish period in terms of both language and orthography.

The use of both Uyghur and Arabic-Persian orthographies in the work, and the widespread use of "letâif" works in Turkish literature in the 15th and 16th centuries necessitates the identification of the language period of the work as the Turkish of the Transition Period to Ottoman Turkish.

The language and orthographic features of Letâyifü'l-Hikâyât can be listed and exemplified as follows:

1. Letâyifü'l-Hikâyât was written in a clear and simple language compared to its period in order to be read and understood by the public.

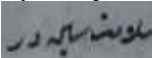
2. Letâyifü'l-Hikâyât is a work with a strong literary aspect. In the work, messages are given to people through the allegorical beings used allegorically and with the subtlety of the artist, and the narratives are presented with a literary elegance beyond the ordinary word in terms of language.

3. The work contains many proverbs and idioms, many archaic elements in the form of words and suffixes, as well as many proverbs and idioms that reveal the deep experience of the Turkish nation, the vast folk thought and the processed Turkish language, and local expressions that reveal the dialectal characteristics of the region where the work was written.

4. Eserde bazı Türkçe kelimelerin telaffuzlarını yansıtabilecek şekilde yapılan yazımlarda aynı kelimenin farklı sesletimleri görülebilmektedir. Bu durum Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemindeki ses değişimlerini örnekleyecek mahiyettedir.

5. Although the work reflects the classical features of Old Anatolian Turkish in terms of orthographical features, it also contains the special preferences of the author in spelling. Both Uyghur and Arabic-Persian orthographical features are evident in the work. This feature leads us to believe that the work was written at the end of Old Anatolian Turkish, at a time when the orthography of Classical Ottoman Turkish was beginning to be established.

6. Letâyifü'l-Hikâyât, while it is understood that it was written by a stylist in terms of language, has many misspellings in terms of spelling. This situation suggests that the present copy is not the author's line but the line of a novice copyist. In addition, it is understood that the present copy of the work was copied from an illuminated text as unilluminated, but the words that could be read differently or incorrectly due to the spelling have been capitalised where necessary in order to read them correctly.

7. As a feature of Uyghur orthographic preference, the inflectional suffix in words is written separately from the word as if it were another word. **re' isisin** (14a/13); **selâmetisindir** (42a/3)... etc.

8. In Arabic words that contain a hemze (◌) in the final sound, these hemzes are not shown in the orthography because they are not pronounced. **şey'**... şey (1b/7); **em' â'**... em' â (7a/1)... etc.

9. In the Arabic words that contain a hemze (ء) in the internal sound, since a “y” sound is formed in place of these hemzes in pronunciation, these words are written with “y” (ی), not hemze, in accordance with pronunciation in spelling. **cā'iz...** cāyız (3b/15); **cerā'ime...** cerāyime (4b/12)... etc.

10. Persian conjunctions “kim” and “ki” are written adjacent to the word. **kaçan kim** (45b/6); **éyitdi kim** (62a/6)...etc.

11. Due to writing fast without lifting the pen, consecutive words, some conjunctions and adverbs are written adjacent to the word. **bilmekiçün...** (40a/8); **nevbetile** (85a/14)... etc.

12. In the early works of Old Anatolian Turkish, the sound “ç” in Turkish words was met with the letter “cîm” (ج). Later, even though the letter “ç” (چ) was also used for this sound, both letters continued to be mixed for the sound “ç” in the works. In Letâyifü'l-Hikâyât, the same situation is the case, and the letter “cîm” (ج) is preferred for the sound “ç” in the inner and final voice and “çim” (چ) in the first voice. **birkaç** (2a/3); **çağırdup**... etc.

13. For the sound “s”, the orthography mostly follows the thickness-thinness harmony and uses “sâd” (ص) in thick ordinary words and “sîn” (س) in thin ordinary words. **geldiyse** (1b/9); **ışmarladuğ** (88a/12)... etc. However, contrary to this thick-thin harmony, it is common to use the letter “sîn” (س) in inflectional suffixes following thick ordinary words. **olsar** (2a/7); **şunsun** (3b/13); **kapusu** (9b/11)... etc.

14. In the spelling of the consonants “k” (ق) and “k” (ك), thickness-finality harmony is generally respected and the sign “k” (ق) is preferred in thick words and “k” (ك) in thin words. **kondu** (1b/7); **konuğa** (4a/4)... etc.

15. Regarding the use of “t” (ط) and “t” (ت) consonants, “t” (ط) is preferred in thick ordinary words and “t” (ت) is preferred in thin ordinary words. **turup** (3a/14); **toldurup** (4a/6)... etc. However, in the use of these letters in the internal voice, even in thick ordinary words, “t” (ت) is mostly preferred, although there are also examples with “t” (ط). **uzatdı** (4a/3); **otlardı** (10b/2); **yumurta** (32b/7); **Şuşam aşasınıñ** (8b/4)... etc.

16. Inconsistent spellings are frequently encountered in the spelling of the work. This is due to the lack of a well-established orthography in Old Anatolian Turkish, but it is also a consequence of the erroneous spelling of the author. **hâton:** (70b/1) / **hâton:** (4b/8); **orta:** (3a/6) / **orta:** (14a/2)... etc.

Letâyifü'l-Hikâyât, with its language and orthographic features, stands before us as an important work from which new information about Old Anatolian Turkish can be obtained. It should not be forgotten that the possibility of having such a work in our hands, despite many negativities in spelling, is thanks to its undersigned.